

Реформування інвестиційної політики у контексті європейської інтеграції

Стаття присвячена дослідженню особливостей реформування інвестиційної політики України в умовах європейської інтеграції. Визначено поняття «інвестиційна політика». Окреслено роль інвестицій у структурній перебудові економіки України. Виявлено необхідність розвитку ринку іноземних інвестицій в умовах європейської інтеграції. Розкрито функції інвестиційної політики. Узагальнено особливості інвестиційної політики Європейського Союзу, її фундаментальні принципи та засади. Визначено важливість використання досвіду ЄС для України. Охарактеризовано основні риси інвестиційної діяльності України. З'ясовано проблемні сторони інвестиційної політики України та необхідність її реформування враховуючи курс України на інтеграцію в Європейський Союз. Виділено пріоритетні напрями реформування інвестиційної політики України у контексті європейської інтеграції.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, ринок інвестицій, європейська інтеграція, Європейський Союз.

Одним з важливих факторів забезпечення сталого розвитку регіону є залучення та ефективне використання інвестиційних ресурсів. Сучасний стан розвитку економіки характеризується певним поживленням інвестиційного процесу та зростанням валового внутрішнього продукту країни. Але ці позитивні тенденції ще не набули сталого характеру. Тому сьогодні особливо важливою є необхідність вдосконалення державної інвестиційної політики, спрямованої на активізацію інвестиційної діяльності та реформування її у контексті процесів європейської інтеграції.

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що інтерес до питання розвитку і становлення інвестиційної політики продовжує бути високим. Проте це свідчить про наявність значного кола різнопланових досліджень інвестиційної політики за останні роки. Цій проблемі присвячені роботи Г. Р. Балянт, Л. М. Борщ, Т. Д. Косової, С. К. Реверчука, Н. Й. Реверчука, Й. Г.

Скоморович, Д. Н. Серебрянського та ін. Разом із тим, деякі важливі аспекти реформування інвестиційної політики в умовах європейської інтеграції не одержали глибокого відбиття в сучасних дослідженнях.

Метою даної статті є дослідження особливостей реформування інвестиційної політики України у контексті європейської інтеграції.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: визначити поняття «інвестиційна політика»; проаналізувати особливості інвестиційної політики України; окреслити ключові напрями інвестиційної політики Європейського Союзу; розкрити проблемні моменти інвестиційної політики України та обґрунтувати головні напрями її реформування.

Іноземні інвестиції є важливим фактором структурної перебудови економіки України, підвищення ефективності бізнесу та забезпечення технічного прогресу. Рівень інвестиційної активності в економіці визначає темпи економічного зростання, ступінь розвитку країни в цілому. Обмежений обсяг внутрішніх інвестицій не забезпечує всі потреби розвитку. Тому, іноземний капітал є надзвичайно важливим.

Розвиток ринку інвестицій є особливо важливим завданням у контексті трансформаційних змін економіки України та її реструктуризації, інтеграції в Європейський Союз. Сьогодні ЄС є найбільшим іноземним інвестором України, який інвестує більше США і Росія разом. Слід зазначити, що Україна прагне стати територією європейських інвестицій. Створення сприятливого ринку інвестицій та ефективна реалізація інвестиційної політики є одними з пріоритетів економічного розвитку України. Європейська інтеграція може забезпечити гідне місце України у світі економічних відносин. Інвестиційна інтеграція з Європейським Союзом - це рух до стандартів цивілізованої, соціально-орієнтованої ринкової економіки для України .

Пріоритетними цілями інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС є створення сприятливого ринку інвестицій і реформа інвестиційної політики в Україні.

Під інвестиційною політикою слід розуміти комплекс цілеспрямованих заходів, які проводяться державою щодо створення сприятливих умов для здійснення інвестиційної діяльності всіма суб'єктами господарювання з метою забезпечення стабільного зростання економіки, підвищення ефективності виробництва і вирішення соціальних проблем [5].

Інвестиційна політика є вирішальною умовою розвитку соціально-економічних процесів і надає можливість державі безпосередньо впливати на темпи обсягу виробництва, на універсалізацію НТП, на зміну структури суспільного виробництва і вирішення широкого спектру перспективних завдань. В сучасних умовах реформування економіки України, слід оптимізувати державну інвестиційну політику, забезпечити її дієвість і стабільність. На сьогодні розвиток інвестиційної політики одержує нові риси й особливості, які відповідають політико-правовій кон'юктурі держави і євроінтеграційному курсу зовнішньої політики. Тому реформування даної сфери набуває особливої актуальності [7].

Однією з основних функцій державної інвестиційної політики є ефективне регулювання інвестиційної діяльності для динамічного розвитку цього сектора. Основним напрямком цього регулювання повинно бути не жорстке регулювання інвестиційних потоків державою, а створення сприятливих умов для їх продуктивного використання, а також підтримка великих і дрібних інвесторів. Не менш важливою є функція пошуку інвесторів, які мають вільні кошти і готові вкладати їх в економіку України з метою нарощування обсягів інвестицій, тому інвестори повинні заохочуватися. Від правильної реалізації цієї функції істотно залежить інвестиційний клімат і простір країни. Ця функція тісно пов'язана з функцією дослідження видів діяльності, які потребують інвестицій, розробкою та реалізацією інвестиційних програм, та розподілом державних фінансових ресурсів. За допомогою цих функцій державні органи можуть направляти інвестиції в області, які мають дефіцит інвестиційних коштів для їх розвитку та є пріоритетними для розвитку економіки, а саме спрямовані на ті види діяльності, які принесуть прибуток або

матимуть соціальний ефект. Необхідною функцією є державний контроль за дотриманням чинної нормативно-правової бази всіх учасників інвестиційної діяльності. Реалізація цих функцій має здійснюватися органами державної влади [4].

Результатом ефективної державної інвестиційної політики є створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки, яке неможливе без динамічного розвитку законодавства для стимулювання інвестицій. Раціональне залучення інвестицій сприяє зростанню ВВП.

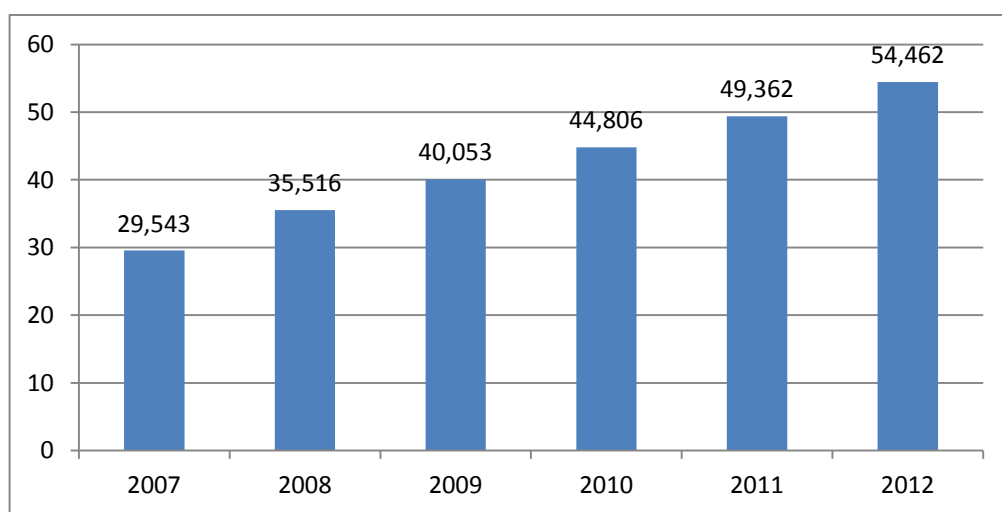
Надзвичайно корисним досвідом реформування інвестиційної політики України є успішна інвестиційна політика Європейського Союзу. ЄС проводить активну політику, спрямовану на розвиток іноземних інвестицій на своїй території та на континенті в цілому. Фундаментальними принципами цієї політики є: орієнтація на реалізацію довготермінових інвестиційних проектів, які сприяють економічному зростанню, зниженню безробіття та підвищенню якості людського капіталу; забезпечення прозорості інвестування через удосконалення регуляторної бази, стимулювання конкуренції та відкритості доступу до ринку інвестицій; гарантування однакових умов ведення інвестиційної діяльності для підприємців, незалежно від країни походження капіталу; недопущення дискримінації закордонних інвесторів тощо [1].

Наріжними каменями сучасної інвестиційної політики ЄС в контексті її впливу на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах, створених за участю прикордонних територій України, є формування сприятливого інвестиційного клімату на основі:

- економічної лібералізації;
- забезпечення конкурентоспроможності підприємств різних галузей;
- уніфікації стандартів конкурентної політики країн ЄС і сусідніх держав східної Європи;
- надання пріоритетності інноваційному розвитку прикордонних регіонів;
- розвитку співпраці у сфері наукових досліджень;
- забезпечення прав інтелектуальної власності;

- ефективного управління у податковій сфері;
- удосконалення законодавства щодо акціонерних товариств, захисту інвестицій, державних закупівель та фінансових послуг;
- підвищення мобільності та цивілізованої міграції трудових ресурсів;
- досягнення інших інвестиційно-економічних пріоритетів, які реалізуються в рамках європейської політики сусідства [1].

Виконання завдань, спрямованих на досягнення вищевказаних пріоритетів забезпечує поліпшення інвестиційного клімату в прикордонних регіонах формуються на кордоні між Україною та ЄС, шляхом створення сприятливого інституційного середовища, підвищення конкуренції, розвитку підприємництва, удосконаленню регуляторної політики, підвищення якості людського капіталу, забезпечення ефективного трансферу технологій тощо. Насамперед це відбувається завдяки уніфікації інститутів, що діють у межах прикордонних регіонах, зокрема на принципах і засадах, що толеруються ЄС. Це забезпечує розвиток фінансових ринків та інвестиційних процесів в цих прикордонних регіонах, розширюючи їх можливості для залучення іноземних інвестицій, у тому числі - з провідних країн ЄС. Даний позитивний досвід країн Європейського Союзу є надзвичайно корисним та потребує впровадження в Україні.

Рис. №1 Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, млрд. дол. США (2007-2012 роки).

Складено за: [2]

Аналізуючи надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, слід відзначити позитивну динаміку даного процесу. Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в економіку України на 31 грудня 2012 року склав 54,462 млрд. дол. США і в розрахунку 1199,3 дол. США на душу населення. У 2012 році в економіку України надійшло 6,013 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій. За 7 місяців 2013 р. обсяг ПІ в Україну склав 2,8 млрд. дол. США.

Частка ЄС є домінуючою в загальному обсязі іноземних інвестицій і становить 78,9 % від загального акціонерного капіталу. Це робить ЄС найбільшим донором економіки України, але структура цих інвестицій не сприяє поліпшенню економічної інтеграції між Україною та ЄС.

Існують проблеми розвитку іноземних інвестицій в Україну, що робить нашу країну за кордоном, та в Європейському Союзі зокрема, зоною ризику для довгострокових інвестицій. Серед них: нестабільність політики та законодавства, відсутність надійних гарантій для іноземних інвесторів від зміни законодавства та політичного курсу зміни, надмірне втручання держави в економіку, корупція влади. Крім того, бюрократизація та надмірне регулювання розвитку бізнесу створює адміністративне навантаження на бізнес.

Відповідно до Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки, найкращий варіант розвитку та стимулювання інвестиційної діяльності в Україні є проведення активної державної політики із стимулювання розвитку інвестиційної діяльності в Україні з чітким обґрунтуванням цілей та визначенням комплексу заходів щодо розвитку системи державних інвестицій, підвищення ефективності та посилення прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства та стимулювання залучення приватних інвестицій у реальний сектор економіки з урахуванням кращого світового досвіду в інвестиційній сфері. У разі активної державної інвестиційної політики держава широко застосовує всі види методів впливу і, на загал, сама стає інвестором. Такий варіант відповідає завданням поставленим у Програмі економічних

реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада» та сучасним тенденціям інвестиційної політики розвинутих країн Європейського Союзу і дасть змогу поліпшити інвестиційний клімат та активізувати інвестиційну діяльність, забезпечити підтримку базових галузей економіки, розвиток імпортозамінного виробництва та диверсифікацію зовнішніх ринків збуту, сприяє капіталізації заощаджень та їх трансформації в інвестиції, розширює доступ суб'єктів господарювання до інвестиційних ресурсів, створює умови для переходу на інвестиційно-інноваційну модель розвитку та підвищення конкурентоспроможності економіки [3].

За період з 2010 р. в Україні було здійснено широке коло заходів щодо удосконалення інституційного та нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності, унормовано багато проблемних питань. Розпочалось практичне запровадження низки механізмів стимулювання інвестиційної діяльності. Водночас ці дії часто характеризуються взаємною неузгодженістю, дублюванням, орієнтацією переважно на державне ресурсне забезпечення.

За неефективності діючих механізмів підтримки інвестиційної діяльності, паралельно запроваджуються нові без належного обґрунтування. Відтак нівелюється спрямованість державної інвестиційної політики на забезпечення модернізації реального сектору економіки, підтримку та розширення високотехнологічних виробництв, інновацій.

Успішне здійснення реформування державної інвестиційної політики в контексті європейської інтеграції вимагає проведення послідовної системної державної політики, спрямованої на радикальне збільшення обсягу інвестицій та його спрямування насамперед на технологічне оновлення існуючих виробничих потужностей та створення нових виробництв. В умовах дефіциту інвестиційних ресурсів у реальному секторі національної економіки, обмежених можливостей державного інвестування та наявності низки ризиків для продовження висхідних тенденцій інвестиційної діяльності державі необхідно задіяти широкий арсенал механізмів та інструментів, спрямованих на стимулювання інвестиційної діяльності корпоративного сектора економіки,

залучення внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів та створення ефективної системи управління інвестиційними процесами [6].

На найближчий період доцільно зосередитись на декількох пріоритетних напрямках інвестиційної політики, що здатні вплинути на збільшення обсягів інвестиційних ресурсів і підвищення ефективності їхнього використання. Серед цих напрямків:

- удосконалення механізмів та інструментів державної політики, спрямованих на розширення інвестиційного потенціалу та активізацію інвестиційної діяльності підприємств;
- суттєве підвищення ефективності інвестування на основі чіткого визначення вичерпного переліку інвестиційних пріоритетів з метою уникнення розпорошення інвестиційних ресурсів, а також широкого запровадження реалізації проектів на засадах державно-приватного партнерства;
- покращення інвестиційного клімату шляхом удосконалення загального (податкового, земельного, корпоративного, митного) та спеціального і інвестиційного законодавства, підвищення рівня захисту інтересів приватних інвесторів, посилення заходів боротьби з корупцією у сфері інвестиційної діяльності;
- створення умов для ефективного функціонування та розвитку інвестиційної інфраструктури та залучення інвестицій на міжнародних ринках капіталу;
- удосконалення нормативно-правової бази для регулювання інвестиційної діяльності;
- створення та впровадження реальної програми розвитку як окремого регіону і економіки в цілому;
- посилення ролі держави в регулюванні інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів;
- значне посилення захисту інтересів приватних інвесторів і держави в реалізації проектів;

- розвиток ринку цінних паперів, який буде сприяти залученню фінансових ресурсів;
- створення сприятливого інвестиційного клімату та стимулювання інвестицій у виробництво конкурентоспроможної продукції;
- удосконалення фіскального стимулювання інвестиційної діяльності [6; 3].

Підсумовуючи, слід зазначити, що формування ефективної інвестиційної політики повинне бути засноване на систематичній основі, поєднуючи теорію інноваційного розвитку та циклічність еволюції економіки, поглиблення інтеграції у сфері високих технологій і наукомістких виробництв у контексті динамічного розвитку економіки України.

Джерела та література

1. Гоблик В. В. Інвестиційна політика ЄС як чинник активізації зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2016>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Державна цільова економічна програма розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://in.ukrproject.gov.ua/index.php?get=564&id=2875#1>
4. Левченко Л. В., Турчанінова Д. С. Дієва державна інвестиційна політика як засіб активізації інвестиційної діяльності в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vlca_Ekon/2011_37/15.pdf
5. Ліщинська Л.Б., Сіденко Л.Ю. Формування ефективної інвестиційної політики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/74647.doc.htm
6. Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України: аналітична доповідь [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_nauk_an_rozrobku/ynvestyc_polityka.pdf
7. Ткачик Ф.П. Дефініції інвестиційної політики в сучасних умовах реформування економіки України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18182/1/58-Tkachyk-99-101.pdf>

Maryna Luhova Investment policy reform in the context of European integration. The article investigates the features of reforming investment policy of Ukraine in the context of European integration. The notion of "investment policy" is determined. The role of investment in economic restructuring Ukraine is outlined. The importance of foreign investment market development in the context of European integration is identified. The functions of investment policy are revealed. The features of the investment policy of the European Union, its fundamental principles and bases are summarized. Determined The importance of the experience of the EU to Ukraine is highlighted. The basic features of the investment activity in Ukraine are characterised. Problematic sides of investment policy of Ukraine and the necessity of investment reform in Ukraine's course towards integration into the European Union are grounded. Priority areas of investment policy reform in the context of Ukraine 's European integration highlighted.

Keywords: investment, investment policy, investment market, European integration, European Union.

Maryna Lugova Reforma polityki inwestycyjnej w kontekście integracji europejskiej. Ten artykuł jest poświęcony badaniom cechy reformy polityki inwestycyjnej Ukrainy w integracji europejskiej. Zdefiniowane pojęcie "polityki inwestycyjnej". Przedstawiona rola inwestycji w restrukturyzacji gospodarki Ukrainy. Odkryte potrzebę rozwoju rynku inwestycji zagranicznych w procesie integracji europejskiej. Ujawnia funkcję polityki inwestycyjnej. Podsumowanie funkcji polityki inwestycyjnej Unii Europejskiej, jej podstawowych zasad i ram. Zdecydowane znaczenie doświadczeń UE do Ukrainy. Podstawowe cechy działalności inwestycyjnej na Ukrainie. Stwierdzono problematyczny politykę inwestycyjną boku Ukrainy, oraz z uwagi na potrzebę reformy kursu Ukrainy w kierunku integracji z Unią Europejską. Zaznaczono obszary priorytetowe reformy polityki inwestycyjnej w kontekście europejskiej integracji Ukrainy.

Słowa kluczowe: inwestycja, polityka inwestycyjne, rynek inwestycji, integracja europejska, Unia Europejska.